

Stortingsmelding om EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU

Stortingsmelding 5 (2012-2013) «EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU» passerte Statsråd 12.oktober. Meldingen, som er på 80 sider, er Regjeringens oppfølging av NOU 2012:2 «Utenfor og innenfor» (Europautredningen), samt av regjeringens tidligere melding (Stortingsmelding 23 (2005-2006) «Om gjennomføring av Europapolitikken»).

Stortingsmeldingen kommenter sentrale elementer i utredningen, som utviklingstrekk i EU de siste 20 årene, Norges samarbeid med EU, da spesielt gjennom EØS-avtalen, en gjennomgang av regjeringens Europapolitikk, inkludert en vurdering av Norges handlingsrom i forvaltningen av EØS-avtalen og en presisering av de politikkområdene i forhold til EØS-samarbeidet som regjeringen vil legge størst vekt på i tida framover. Her drøftes også hvordan de ulike forvaltningsnivåene skal sikres medinnflytelse. Avslutningsvis drøftes det hvordan kompetansen om EU og EØS skal kunne bedres både i samfunnet generelt, i forvaltningen og blant de folkevalgte.

Meldingen tar ikke opp en diskusjon om Norges tilknytning til EU og EØS-avtalen spesifikt, bare hvordan Norges enda bedre kan påvirke beslutningsprosessene i EU, hvordan Norge i større grad kan tilpasse EØS-regelverk til norske rettsprinsipper, hvordan den folkevalgte medvirkningen i dette skal bli bedre og hvordan kompetansen i forvaltningen og blant folk flest om EU og EØS skal bli bedre.

I kapitlet om Norges forhold til EU og EØS drøftes de demokratiske utfordringene som også Europautredningen pekte på. Dette er et område regjeringen ønsker å prioritere framover. Regjeringen ønsker også å øke innsatsen til solidaritetsfremmende prosjekt i regi av EØS-midlene, både for å understøtte positive utviklingstrekk i mottakerlandene og for å styrke kontaktene med Norge.

I kapitlet om regjeringens arbeid med EØS og andre avtaler med EU, skriver regjeringen at en har lagt vekt på at Norges Europapolitikk skal være preget av tydelige og politiske prioriteringer, at arbeidet må være preget av samordning og utnyttelse av handlingsrommet, og at gjennomføringen av EØS-avtalen i Norge må være preget av godt samarbeid mellom alle forvaltningsnivåene. Her nevnes bl.a. Europapolitisk forum, et forum for lokale og regionale myndigheter ledet av Kommunal- og Regionaldepartementet og Utenriksdepartementet, som en viktig arena for samhandling. Et «kompetanseløft» i forhold til EU/EØS-kompetanse ble varslet allerede i Stortingsmelding 23.

Et eget kapittel i den nye Stortingsmeldingen drøfter hvordan Norge kan komme tettere på beslutningsprosessene i EU, og det understrekes at bl.a. EUs utvidelse til 27 medlemsland og det styrkede samarbeidet som Lisboa-traktaten representerer har gjort det enda vanskeligere for norske interesser å nå fram i Brussel. Kapitlet drøfter ulike muligheter for norsk påvirkning, og også hvordan en bedre kan utnytte det nasjonale handlingsrommet for tilpassing til EØS-regelverk.

I kapitlet om sentrale prioriteringer fra norsk side i forhold til EØS-avtalen, peker regjeringen på arbeidsliv og velferd, energi, miljø, klima og mattrygghet, forsknings- og utdannings samarbeid, distrikts- og regionalpolitikk og markedsadgangen for norsk sjømat i EU.

I avslutningskapitlet understreket regjeringen betydningen av god kunnskap og god informasjon om EU og EØS i hele befolkningen og i forvaltningen spesielt. Fortsatt norsk Europaforskning blir også sentralt. Regjeringen legger også stor vekt på god samhandling mellom forvaltningsnivåene, bedre koordinering mellom departementer og mellom nivåene og med organisasjonslivet:

”Regjeringen vil:

- *Støtte opp om skolens arbeid slik at læreplanene nås, og legge til rette for at det utformes informasjonsmaterieill som kan benyttes til støtte i skolens undervisning.*
- *Bidra til et godt europaforskningsmiljø i Norge.*
- *Arbeide for å styrke EØS-kompetansen på alle nivå i forvaltningen gjennom opplæringstiltak og bedre utnyttelse av eksisterende kompetanse.*
- *Arbeide for at alle departementer utnytter muligheten for sekondering¹ av nasjonale eksperter til Kommisjonen best mulig. Regjeringen ser det som ønskelig at også lokale og regionale myndigheter får mulighet til å sekondere nasjonale eksperter og hospitanter til Kommisjonen.*
- *Arbeide for utplassering av nasjonale eksperter til Europaparlamentet.*
- *Fortsatt legge til rette for god samordning og effektivitet i forvaltningens arbeid med EU/EØS-saker.*
- *Styrke dialogen med berørte parter og lokale myndigheter i det løpende arbeidet med viktige EU/EØS-saker.*
- *Involvere kunnskapsmiljøer og berørte parter i vurderingen av viktige europapolitiske spørsmål.*
- *Legge til rette for at det gis god informasjon om EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU til næringslivet.”*

Regjeringens konklusjon er

”God forvaltning av Norges avtaler med EU forutsetter bevissthet og kunnskap om hvilket handlingsrom vi har. Regjeringen vil derfor arbeide for å styrke EU/EØS-kompetansen på alle nivå i forvaltningen gjennom opplæringstiltak og bedre utnyttelse av eksisterende kompetanse. Det er videre en klar målsetting for Regjeringen at berørte parter i samfunnet involveres i myndighetenes arbeid med EU/EØS-saker på et tidlig tidspunkt.

Regjeringen har derfor iverksatt flere tiltak for å trekke berørte parter mer inn i EU/EØS arbeidet. Dette arbeidet vil bli ytterligere styrket.

Regjeringens mål er å føre en åpen europapolitikk, som inviterer til debatt og dialog. En forutsetning for dette er styrket kunnskap i befolkningen om vårt samarbeid og våre avtaler med EU.

Dette gjelder ikke minst blant de unge. Regjeringen ønsker derfor at det i skolen legges til rette for bred og faktabasert kunnskap om EU/EØS.”

I et eget vedlegg til Stortingsmeldingen kommenterer og sammenfatter regjeringen høringsuttalelsene som er kommet inn etter at Europameldingen ble sendt på høring.

Regjeringen sammenfatter disse slik:

”1. Aktiv medvirkning i en tidlig fase av EUs politikk- og regelverksutforming:

¹ Sekondering innebærer at nasjonale styresmakter stiller personell til disposisjon for andre organisasjoner, i dette tilfelle Europakommisjonen

Aktiv norsk deltakelse i EUs beslutningsprosess, særlig i tidlig fase, er tema i flere av høringsuttalelsene. Norske posisjoner og synspunkter må avklares på et tidligst mulig stadium, slik at disse kan fremmes der Norge har størst mulighet for å medvirke i EUs prosesser, det vil si i den forberedende fasen av politikk og regelverksutformingen.

2. Mer informasjon, økt åpenhet og involvering:

Det er stor enighet om at relevante samfunnsaktører og folkevalgte organer må involveres i dette arbeidet. I tillegg til at dette vil bidra til å identifisere viktige EØS-saker tidligere, vil det også styrke mulighetene for reell påvirkning ved at aktørene kan bruke egne nettverk og paraplyorganisasjoner til å fremme felles nasjonale interesser. I tillegg til økt involvering er behovet for mer og bedre informasjon en av de tydeligste tilbakemeldingene i høringsuttalelsene. Det er et ønske at den offentlige informasjonen som gis om europa-politikken og avtalenes innhold og utvikling ytterligere styrkes og tilgjengeliggjøres. Det er videre bred enighet om at kunnskapen i skolen om Norges forhold til EU må bli bedre.

3. Bedre bruk av handlingsrommet i EØS-avtalen:

En rekke høringsinstanser påpeker at det er behov for større bevissthet rundt bruk av handlingsrommet ved implementering av EU/EØS-regelverk. Det er også viktig å avklare hvilket handlingsrom Norge har i ulike sektorer.”

Kommentarer

For Vestlandsrådet og fylkeskommunene på Vestlandet er det viktig at arbeidet i Europa-politisk Forum følges opp, bl.a. gjennom at Vest-Norges Brusselkontor og Stavanger-regionens Europakontor, samt fylkeskommunenes medlemskap i CPMR og Nordsjøkommisjonen, utnyttes for å kunne spille inn aktuelle saker i forhold til regjeringen og de mest sentrale departementene.

Det er også viktig at informasjon og kompetanseoppbygging både til fylkestingsrepresentantene og forvaltningen styrkes og planmessig videreutvikles.

At regjeringen ønsker at det legges til rette for bred og faktabasert kunnskap om EU/EØS i skolen, får betydning for fylkeskommunene som eiere av de videregående skolene. Det kan likevel være en utfordring å samordne utviklingen av EU/EØS-opplæringen i de videregående skolene.

Alle de sentrale norske prioriteringene i europapolitikken berører fylkeskommunenes ansvarsområder. Ikke minst distrikts- og regionalpolitikken berører fylkeskommunene som regionale utviklingsaktører. Dette gjelder sentrale distriktpolitiske virkemidler og omfatter bl.a. mulighetene for differensiert arbeidsgiveravgift og andre stimulerings tiltak for å bevare et spredt bosetningsmønster i Norge. Sist gang EU sitt konkurranseregulering ble revidert, fikk Norge aksept for at støtte til næringsutvikling gjennom differensiert arbeidsgiveravgift og distriktsrettet investeringsstøtte kunne gis med begrunnelse i lav befolkningstetthet og befolkningsnedgang. Det førte til at differensiert arbeidsgiveravgift ble gjeninnført i 2007. Når retningslinjene for regionalstøtte på nytt skal revideres i 2013, vil regjeringen jobbe for at regional investeringsstøtte og differensiert arbeidsgiveravgift fortsatt kan gis med begrunnelse i lav befolkningstetthet og befolkningsnedgang. For fylkeskommunene er det viktig å påvirke dette arbeidet slik at næringsmessig svake regioner på Vestlandet blir inkludert i denne ordningen også denne gangen. Økt arbeidsinnvandring har ført til at færre kommuner på Vestlandet har hatt befolkningsnedgang de siste årene, men løser ikke nødvendigvis problem med ensidig næringsstruktur, lang avstand til markedet og lav økonomisk vekst. Dette kan være en kompliserende faktor i det kommende revisjonsarbeidet.

Også forsknings- og utdanningssamarbeid er relevant for fylkeskommunen sin rolle som regional utviklingsaktør. Regjeringen skal arbeide for at programmene gis en innretning som er i tråd med norske syn og prioriteringer. Forskningsprogrammet, *Horizon 2020* utgjør 70 % av Norges totale budsjett for programsamarbeid med EU. Regjeringen peker på at selv om norsk deltakelse har vært relativt høy, har det vært utfordrende å få tilbake prosjektmidler tilsvarende det Norge betaler inn. Det blir derfor viktig å sørge for økt kompetanse og interesse blant forskningsinstitusjonene på Vestlandet. I mange tilfelle kan egenandel være et problem. En måte å utløse flere prosjektmidler til forskning på, er å koble regionale forskningsmidler og andre nasjonale og regionale midler (for eksempel VRI, Arena-prosjekt), opp mot EU-midler.

Det nye utdanningsprogrammet, *Erasmus for all*, er et program for opplæring, utdanning og ungdomsarbeid. Programmet skal blant annet stimulere til samarbeid mellom opplæringssektoren og næringsliv og dermed bidra til videreutvikling av en kunnskapsbasert økonomi. Som eier av videregående skoler kan fylkeskommunene legge til rette for internasjonalisering og kompetanseheving blant ungdom. Programmet utløser midler til europeisk samarbeid på tema hvor skolene kan spille en viktig rolle som utviklingsaktør.